

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrazqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farhod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrarov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablalulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f. d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasrova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyevna , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Orabayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

IJTIMOIIY TARMOQLAR ANALITIKASI

S. Qulmatova
PhD, dotsent

Annotatsiya: Maqolada ijtimoiy sohada, xususan, tibbiyotda va sog'liqni saqlashda yuzaga keladigan o'zaro ta'sirlarni o'rganish jarayoni ijtimoiy tarmoq analitikasi yordamida amalga oshirilishi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy soha, tibbiyot, sog'liqni saqlash, analitika, kuzatish, taklif.

Abstract: The article analyzes the process of studying the interactions that occur in the social sphere, in particular, in medicine and health care, using social network analytics.

Key words: Social, Medical, Healthcare, Analytics, Tracking, Suggestion.

Аннотация: В статье анализируется процесс изучения взаимодействий, происходящих в социальной сфере, в частности, в медицине и здравоохранении, с помощью аналитики социальных сетей.

Ключевые слова: Социальные сети, медицина, здравоохранение, аналитика, отслеживание, предложения.

KIRISH

Ijtimoiy tarmoq analitikasi tibbiyotda va sog'liqni saqlashda yuqumli kasalliklar tarqalishini va sog'liqni saqlash bo'yicha harakatlar va amaliyotlarning tarqalishini o'rganishdagi, sotsiologiya va psixologiyada ijtimoiy tuzilmalar, ijtimoiy munosabatlar va guruh dinamikasini o'rganish uchun, to'g'ridan-to'g'ri kuzatish qiyin bo'lgan ijtimoiy munosabatlar va tuzilmalarning murakkab naqshlarini tushunishga yordam beradigan kuchli tahliliy vositadir.

Ushbu tuzilmalarni yaxshiroq tushunish orqali ijtimoiy muammolarni yanada samarali hal qilish, qarorlar qabul qilish va ijtimoiy tizimni yaxshilashga erishiladi. Ijtimoiy tarmoqlarni tahlil qilish uchun tadqiqotchilar turli xil tahliliy texnikalar va dasturiy vositalardan foydalanadilar.

Bularga matematik modellar, statistik usullar, vizualizatsiya usullari va tarmoqni tahlil qilish uchun mo'ljallangan maxsus dasturiy paketlar kiradi. Sifatli va miqdoriy yondashuvlarni birlashtirgan holda, Ijtimoiy tarmoq analitikasi ijtimoiy tuzilmalar va hodisalarni yaxlit tushunishni taklif qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ijtimoiy tarmoq tahlili hayotimizni shakllantiradigan murakkab ijtimoiy aloqalarni o'rganish uchun kuchli asos yaratadi. Aloqalar va o'zaro ta'sirlar tarmoqlarini o'rganish orqali ijtimoiy tizimlarning asosiy tuzilmalari, dinamikasi va funksiyalarini ochib beradi. Bizning dunyomiz tobora o'zaro bog'lanib borar ekan, ijtimoiy tarmoqlarni tushunish ijtimoiy muammolarni hal qilish, tashkiliy samaradorlikni oshirish va raqamli hamjamiyatlarning kuchidan foydalanish uchun zarur bo'ladi.

Ijtimoiy tahlil va sotsiometrik metodlar ijtimoiy tarmoqlarda birinchi marta 1930-yillarda Frederic Le Play, Moreno, Simmel va boshqalar tomonidan olib borilgan ^[1]. Ular jamiyatda aholi o'rtasidagi aloqalar va bog'liqliklarni o'rganishda ishlatilgan.

Tarmoq nazariyasi 20-asr boshida ishlatilib boshlandi. Granovetter, Watts-Strogatz va Barabasi-Albert modellari kabi asosiy tarmoq nazariyalarini shakllantirildi. Ushbu nazariyalar tarmoqlar bilan bog'liq muammolarni yechish va jamiyatdagi tarmoq tuzilishini tushunishga yordam beradi ^[5].

Sotsial grafiklar. Grafik nazariyasining rivojlanishi ham analitik yondashuvlarni o'zgartirdi. Grafik nazariyasi, tarmoq tuzilishini va aholi o'rtasidagi aloqalarni ifodalashda grafiklar va matematik modellardan foydalanadi ^[2]. Bu, jamiyatdagi aloqalarni tahlil qilishda quyidagi elementlarga ega bo'lgan ko'plab analitik vositalar va metoddan foydalanadi. grafik tuzilishi, matritsalar, metrikalar, degro tahlil, katta datalarni tahlil qilish va boshqalar.

Ijtimoiy tarmoq analitikasi sohasida ma'lumotlar texnologiyalarining rivojlanishi ham olib keldu. Ijtimoiy tarmoq analitikasi, tarmoqlar orasidagi bog'liqliklarni tushuntirishda big data, avtomatlashtirish, ma'lumotlar vizualizatsiyasi, mashinali o'qish va boshqa texnologiyalardan foydalanishni o'z ichiga oladi ^[6].

Dinamik tarmoq analitikasi tarmoq tuzilishidagi vaqtinchalik o'zgarishlarni tahlil qilishga yordam beradi. Ushbu yondashuvlar, tarmoqdagi o'zgarishlarni vaqt oraliqida rivojlanishini tushuntirish, trendlarni aniqlash, aloqalar orasidagi dinamikalar haqida ma'lumot olish va tarmoqqa xususiy o'tishlarni aniqlashda foydalaniladi ^[3].

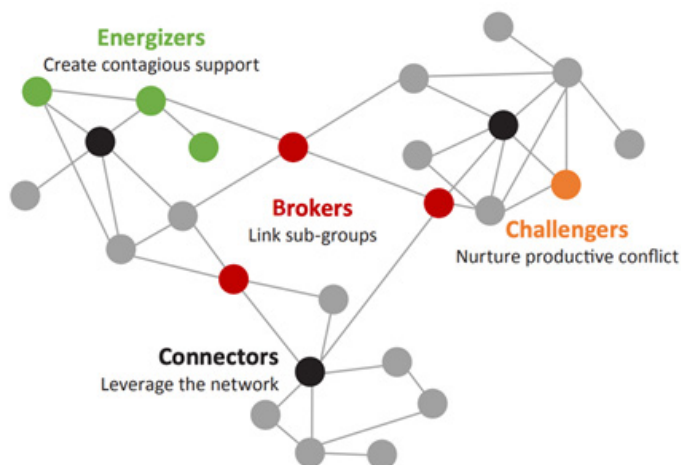

Ijtimoiy tarmoqlarda ko'plik muharrirlik analitikasi yoshlar to'plamlarida tarmoq tuzilishi va o'zgarishlarini tahlil qilishga yordam beradi. Ushbu usul, o'zgarishlarni kuzatish, rivojlanishga ta'sir qilish va jamiyatning tuzilishiga qarshi tadqiqotlar olib borish uchun foydalaniladi [3].

Ushbu evolyutsiyalar va yondashuvlar Ijtimoiy tarmoq analitikasini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo'lgan. Unda yangi texnologiyalar va ko'rsatkichlar bilan birgalikda kengaygan imkoniyatlardan foydalanish mumkin. Bu esa jamiyatning tuzilishi, aloqalarni tahlil qilish, muammolarni yechish va qarorlar olishda yaxshi asosdir.

METODLAR

Ijtimoiy tarmoq analitikasi ko'p tarmoqli soha bo'lib, ijtimoiy tarmoqlarni tahlil qilish va tushunish uchun bir qator freymvorklar va tushunchalarni taklif qiladi.

1-rasm: Ijtimoiy tarmoq analitikasi asosiy tuzilishi

Tarmoq - bu qirralar yoki bog'ichlar bilan bog'langan tugunlar yoki nuqtalar to'plami. Ijtimoiy tarmoqda shaxslar tugunlar bo'lib, ular orasidagi munosabatlar chekka yoki rishtalardir.

Ijtimoiy tarmoqda tugun - bu tarmoq ichidagi nuqta sifatida ifodalangan shaxs yoki alohida shaxs.

Chekka yoki galstuk ijtimoiy tarmoqdagi ikkita tugun o'rtasidagi aloqani anglatadi. Bir chekkaning kuchi har xil bo'lishi mumkin, bu ikki tugun o'rtasidagi munosabatlarning darajasini yoki sifatini ko'rsatadi.

2-rasm: Ijtimoiy tarmoq tugunlari

Daraja - bu ijtimoiy tarmoqdagi tugunga ulangan qirralarning soni. Bu tugunga ega bo'lgan to'g'ridan-to'g'ri ulanishlar sonini ko'rsatadi.

Zichlik tarmoq qanday ulanganligini o'lchovidir. U haqiqatda mavjud bo'lgan tarmoqdagi mumkin bo'lgan qirralarning nisbati sifatida aniqlanadi.

Markazlik - bu ijtimoiy tarmoqdagi tugunning ahamiyati yoki ta'sirining o'lchovidir. Markazlik turli yo'llar bilan o'lchanishi mumkin, masalan, daraja, daraja va o'zaro markazlashuv.

Klasterlar tarmoqning boshqa qismlariga qaraganda bir-biri bilan kuchliroq bog'langan tugunlar guruhlaridir. Klasterlar ijtimoiy tarmoqlarning eng muhim tarkibiy xususiyatlaridan biridir.

Ijtimoiy tarmoq analitikasi turli tahliliy vositalar va metodologiyalardan foydalangan holda ijtimoiy tarmoqlarning tuzilishi, dinamikasi va funksiyalarini o'rganish uchun tizimli asosni taqdim etadi. Shuningdek, murakkab aloqa tarmog'ini va tarmoq ichidagi ma'lumotlar oqimini, resurslarni va ta'sirni tahlil qilish orqali ijtimoiy tuzilmalar individual xatti-harakatlar, jamoaviy natijalar va jamiyatlarning umumiy faoliyatini qanday shakllantirishini tushunishga yordam beradi. Ijtimoiy tarmoq analitikasining asosiy tushunchasi tarmoq, u tugunlar (aktyorlar yoki qirralar)dan va tugunlar orasidagi aloqalarni ifodalovchi qirralardan (bog'lanishlar yoki havolalar) iborat. Tugunlar tadqiqot kontekstiga qarab shaxslar, tashkilotlar, mamlakatlar, veb-saytlar yoki boshqa tahlil birligini ifodalashi mumkin. Qirralar hamkorlik, aloqa kanallari, ma'lumot almashish yoki ijtimoiy o'zaro ta'sirning boshqa har qanday shakllari kabi munosabatlarning har xil turlarini anglatishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoq analitikasi shuningdek, tarmoq dinamikasini, masalan, vaqt o'tishi bilan aloqalarning shakllanishi va ajralishi, ma'lumot yoki kasalliklarning tarqalishi, tarmoq orqali manbalar oqimi yoki ta'sirini o'rganadi.

1.1-rasm: SNA da drajalar

TAHLILLAR

Ijtimoiy tarmoqlarni bir nechta usullar asosida tasniflash mumkin. Jamiyat tarmoqlari odamlar orasidagi aloqalarni o'z ichiga oluvchi tarmoqlardir. Ular, do'stlar, oilalar, kompaniya xodimlari, jamoalar, jamiyatlar va boshqalar orasidagi aloqalarni o'z ichiga oladi.

Ijtimoiy media tarmoqlari internet platformalarida foydalanuvchilar o'rtasida aloqalarni yaratish uchun mo'ljallangan (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn va boshqalar).

Mutaxassislik sohasidagi odamlar orasidagi aloqalarni professional tarmoqlar orqali amalga oshiriladi. Masalan, LinkedIn, Academia.edu, ResearchGate kabi platformalar akademik sohada ishlashganlar, ilmiy tadqiqotchilar va sohaga qiziquvchilar orasidagi aloqalarni yaratish uchun mo'ljallangan.

Odamlarning yozma faoliyatlarini hamkorligida tarmoqlarni Wikipediya, forumlar, bloglar, yozuvchilar jamoalari tashkil qiladi,

Biznes sohasida hamkorlik va aloqalarni o'zlashtirish uchun mo'ljallangan B2B onlayn platformalari, korporativ intranetlar, hamkorlik platformalari va boshqalar biznes tarmoqlari sifatida ko'ramiz.

Kreativ foydalanuvchilar orasidagi aloqalarni o'z ichiga musiqachilar, rassomlar, yozuvchilar, film yaratuvchilar va boshqalar o'rtasidagi aloqalarni rivojlantirish uchun mo'ljallangan kreativ tarmoqlarni ko'rsatish mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlar va ularning xususiyatlari keng doirasigani quyidagicha ifodalashimiz mumkin.

1-jadval: Ijtimoiy tarmoqlar turlari

Tasniflash usuli	Qaysi sohada faoliyat ko'rsatadi
Maqsad bo'yicha	Biznes, siyosat, musiqa, sport, o'yinlar, o'qish, san'at, texnologiya, so'zlar, modalar va boshqalar.
Funksiya bo'yicha	Muloqot, fikr almashish, rasm va video tarqatish, bloglar yaratish, yangiliklar, xabarlar, mehnat, mahsulotlar, to'lovlar va boshqalar.
Platforma bo'yicha	Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Snapchat, TikTok, Pinterest va boshqalar.
Muhit bo'yicha	Foydalanuvchilar o'z fikrlarini, rasm va videolarni ulashish, muloqot qilish, qo'shimcha aloqalar o'rnatish va boshqalar.

Ushbu tasniflash usullari o'zaro bog'liqliklar ijtimoiy tarmoqlarini tushunishga yordam beradi.

Ommabop ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilar o'rtasidagi aloqalarni, ma'lumot almashishni va kommunikatsiya o'zgaruvchanligini o'rganish uchun qo'llaniladi:

- **Marketing sohasi.** Ijtimoiy tarmoqlar, brendlarni rivojlantirish, mahsulotlarni bozorlash va mijozlar bilan aloqani kuchaytirish uchun biznes va marketing sohasida intensiv aloqani amalga oshiradi. Masalan, bir brendning Facebook sahifasida "foydalanuvchilar" va ularning "reklama takliflariga" asoslangan ijtimoiy reklama strategiyasini kuzatish barcha ijtimoiy mediya tarmoqlariga xosdir.
- **Ta'lim sohasi.** O'qitish sohasida ijtimoiy tarmoqlar, talabalar o'rtasidagi aloqalarni o'rganish, o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish va talabalar uchun ma'lumot almashishni oshirishda foydalaniladi. Masalan, bir o'qituvchining talabalarga masalalar haqida ko'rsatmalar va maslahatlar berish uchun Telegram guruhi yaratishi.
- **Sog'liqni saqlash.** Sog'liqni saqlash sohasida ijtimoiy tarmoqlar, epidemiologik holatni bilish, tarqalishining monitoringini o'tkazish, salomatlik bo'yicha maslahat berish va jamiyatdagi ishtirokchilar orasida bog'liq masalalar haqida ma'lumot almashishni amalga oshirishda foydalaniladi. Masalan, Twitter'dagi hashtaglar orqali jamiyatning ko'plab odamlariga qo'l keladigan salomatlik masalalarini o'rganish mumkin.
- **Ijtimoiy muammolar.** Ijtimoiy tarmoqlar, siyosiy tadbirlar va ijtimoiy muammolari kabi masalalarni tahlil qilishda o'rnatilgan asosiy vositalardan biridir. Ulardan ma'lumot almashishni, aholi fikrlarini o'rganishni va turli siyosiy harakatlarga ishtirok etishda foydalaniladi. Masalan, bir politik hisob-kitobga ko'ra qo'llaniladigan "Instagram Stories" orqali siyosiy fikrlar tarqatilishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlar, turli sohalarida ahamiyatga ega bo'lgan asosiy vositalardir va ularga doimiy rivojlanish va innovatsiyalar muhimdir. Ijtimoiy tarmoq tahlilida turli sohalarida keng ko'lamli dasturlar foydalaniladi. Bunda jamiyatdagi ijtimoiy ishtirokchilar, guruhlar va tashkilotlarni aniqlash hamda ularning munosabatlari va resurslarini aniqlash uchun jamiyatni rivojlantirish va ijtimoiy farovonlik dasturlari yordamga keldi.

Shaxsiy tarmoqlar odamlar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishga qaratilgan. Ular ijtimoiy o'zaro ta'sirlarni, qo'llab-quvvatlash tizimlarini va shaxslar o'rtasidagi axborot oqimlarini qamrab oladi. Shaxsiy tarmoqlar sotsiologiya, psixologiya va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tadqiqotlarida keng qo'llaniladi. Shaxsiy tarmoqlar jamiyatda ijtimoiy yordamning mavjudligi va taqsimlanishini tushunishga yordam beradi. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tarmoqlari farovonlik, ruhiy salomatlik va chidamlilikni o'rganish uchun foydalidir. Qo'llab-quvvatlash tarmog'i - bu qaror qabul qiluvchining hayotidagi odamlar guruhi bo'lib, ular qaror qabul qilishda yordam olishlari mumkin. Ushbu qo'llab-quvvatlash tarmog'ini xaritalash sizga qaror qabul qiluvchilar va ularning tarafdorlari uchun foydali bo'lishi mumkin bo'lgan vizual vositani beradi. Bu turli narsalar bo'yicha qarorlarni kim qo'llab-quvvatlashi mumkinligini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, u qaror qabul qilish uchun qanday yordam kerak bo'lishi mumkinligini aniqlashga yordam beradi. Har bir qarorda qo'llab-quvvatlash tarmog'idagi barcha odamlar ishtirok etishi shart emas.

Ijtimoiy aloqalar va do'stlik modellari ijtimoiy aloqalarning shakllanishi, ijtimoiy ta'sir va do'stlar o'rtasida ma'lumot yoki xatti-harakatlarning tarqalishi haqida tushuncha beradi.

Maslahat tarmoqlari guruh yoki hamjamiyat ichidagi maslahat va ekspertiza oqimini tekshiradi. Maslahat tarmoqlarini tushunish qaror qabul qilish jarayonlarini, bilim almashishni va innovatsiyalarni o'rganish uchun juda muhimdir.

Tashkilot ichidagi munosabatlarda e'tibor qaratuvchi, sanoat ichidagi aloqa, hamkorlik va quvvat dinamikasini ochib beruvchi ijtimoiy tarmoqlar ham mavjud. Turli tashkilotlarda hamkorlik va bilim almashish modellari tahlil qiluvchi, asosiy o'yinchilarni aniqlashga yordam beruvchi va samarali jamoaviy ish va innovatsiyalarni osonlashtiruvchi hamkorlik tarmoqlarini ko'rsatish mumkin,

Innovatsion tarmoqlar tashkilotlar, tadqiqotchilar va innovatsion jarayonlarda ishtirok etuvchi boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi aloqalarni o'rganadi. Ular bilim manbalari, texnologik tarqalish va potentsial hamkorlarni aniqlashga yordam beradi.

Axborot tarmoqlaridan iqtibos tarmoqlari ilmiy maqolalar orasidagi ilmiy iqtiboslar oqimini tahlil qiladi. Ular tadqiqot jamoalari va fanlar ichida ilmiy bilimlarning ta'siri va tarqalishini ochib beradi. Veb-tarmoqlar esa

veb-saytlar yoki veb-sahifalar o'rtasidagi munosabatlarni qamrab oladi. Veb-tarmoqlarni tahlil qilish qidiruv tizimining algoritmlarini, veb-saytlar reytingini va ma'lumotlarni qidirishni tushunishga yordam beradi.

Axborotning diffuziya tarmoqlari ijtimoiy media platformalari yoki boshqa onlayn hamjamiyatlar orqali axborot yoki xatti-harakatlarning tarqalishini o'rganadi. Ular virusli marketing, ijtimoiy ta'sir va innovatsiyalarni qabul qilish haqida tushuncha beradi.

Ijtimoiy-texnik tarmoqlar ijtimoiy o'zaro ta'sirlar va texnologik tizimlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni o'rganadi. Ushbu tarmoqlar shaxslar va ular ishtirok etadigan raqamli artefaktlar yoki platformalar o'rtasidagi munosabatlarni ko'rib chiqadi. Ijtimoiy-texnik tarmoqlarning qo'llanilishi quyidagilardan iborat:

- **Onlayn ijtimoiy tarmoqlar.** Facebook, Twitter yoki LinkedIn kabi onlayn ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilar o'rtasidagi aloqa va o'zaro munosabatlarni tahlil qiladi. Ular ijtimoiy xatti-harakatlar, axborot tarqalishi va onlayn hamjamiyat dinamikasini tushunishga yordam beradi.
- **Mobil telefon tarmoqlari.** Mobil telefon tarmoqlari mobil qurilmalardan foydalanadigan shaxslar o'rtasidagi aloqa modellari va o'zaro ta'sirlarini ushlaydi. Mobil telefon tarmoqlarini tahlil qilish ijtimoiy dinamikani, axborot tarqalishini va harakatlanish modellarini tushunishga yordam beradi.
- **Onlayn hamkorlik tarmoqlari.** Onlayn hamkorlik tarmoqlari raqamli platformalarda hamkorlik qiluvchi shaxslar yoki guruhlar o'rtasidagi munosabatlar va o'zaro munosabatlarni o'rganadi. Ular hamkorlikdagi ish oqimlarini, axborot almashishni va loyihalarni boshqarishni optimallashtirishga yordam beradi.

Biologik tarmoqlar genlar, oqsillar yoki neyronlar kabi biologik tizimlardagi o'zaro ta'sirlarga qaratilgan. Bu tarmoqlar murakkab biologik jarayonlar haqida tushuncha beradi. Biologik tarmoqlarning qo'llanilishi buyicha 2 turi aniqlanadi:

- **Genlarni tartibga solish tarmoqlari.** Genlarni tartibga solish tarmoqlari genlar va ularning tartibga soluvchi elementlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni tahlil qiladi. Ular gen ifodasini, hujayra jarayonlarini va kasallik mexanizmlarini tushunishga yordam beradi.
- **Protein-oqsil o'zaro ta'sir tarmoqlari.** Protein-oqsil o'zaro ta'sir tarmoqlari hujayralardagi oqsillar o'rtasidagi munosabatlarni amalga oshiradi.

XULOSALAR

So'nggi yillarda ijtimoiy tarmoq tahlili turli fanlar, jumladan, sotsiologiya, psixologiya, antropologiya, tashkiliy tadqiqotlar, aloqa va informatika sohasida katta e'tibor qozondi. Uning ilovalari kichik jamoalardagi shaxslararo munosabatlarni o'rganishdan global hamkorlik va axborot tarqatish tarmoqlarini o'rganishgacha tarqalgan Onlayn ijtimoiy media platformalarining yuksalishi bilan Ijtimoiy tarmoq analitikasi ham virtual hamjamiyatlarni va raqamli shovqinlarni tushunish uchun muhim vositaga aylandi.

Sotsiologiyada Ijtimoiy tarmoq analitikasi ijtimoiy kapital, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy ta'sir va innovatsiyalarning tarqalishini o'rganish uchun ishlatiladi. Tashkiliy tadqiqotlarda u kompaniyalar va jamoalar ichida hamkorlik, axborot oqimi va quvvat dinamikasini aniqlashga yordam berdi. Epidemiologiyada Ijtimoiy tarmoq analitikasi yuqumli kasalliklar tarqalishini tushunish va maqsadli tadbirlarni ishlab chiqishda muhim rol o'ynadi. Marketing va ijtimoiy media tahlilida u samarali kompaniyalar uchun nufuzli shaxslar yoki jamoalarni aniqlashga yordam berdi.

Ijtimoiy tarmoq analitikasi sotuvchilarga maqsadli reklama va kompaniya strategiyalari uchun nufuzli shaxslar yoki jamoalarni aniqlashda yordam beradi. U axborot tarqalishini tushunish, tendentsiyalarni aniqlash va iste'molchilarning xatti-harakatlarini bashorat qilish uchun onlayn ijtimoiy tarmoqlarni tahlil qiladi.

Onlayn ijtimoiy platformalarning ko'payishi bilan Ijtimoiy tarmoq analitikasi virtual hamjamiyatlarni, onlayn ijtimoiy tarmoqlarni va raqamli shovqinlarni o'rganish uchun qo'llaniladi. Bu raqamli makonlarda ma'lumot almashish, hamkorlik va ta'sir qilish naqshlarini ochishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Borgatti S. P., Mehra, A., Brass, D. J., & Labianca, G. (2009). Network Analysis in the Social Sciences, 323, 892-895.
2. Butts, C. T. (2009). Revisiting the Foundations of Network Analysis, 325, 414-416. Wasserman, S., & Faust, K. (1994). Ijtimoiy tarmoq tahlili. usullari va ilovalari.
3. Skott, J. (2013). Ijtimoiy tarmoqlarni tahlil qilish. qo'llanma
4. Easley, D. va Kleinberg, J. (2010). Tarmoqlar, olomon va bozorlar. yuqori darajada bog'langan dunyo haqida fikr yuritish. Kembrij universiteti matbuoti.
5. Stair Ralph Stair George Reynolds. Principles of Information Systems. 13th Edition, 2018.
6. Hagberg, A., Swart, P., & S Chult, D. (2008). Exploring network structure, dynamics, and function using NetworkX (No. LA-UR- 08-05495; LA-UR-08-5495). Los Alamos National Laboratory (LANL)
7. John Scot What is social network analysis? First published in 2012 by Bloomsbury Academic www.bloomsburyacademic.com

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

